

Roku rokā ar pašvaldību

Darot mācāmieš, pierādot gūstam atbalstu. Gluži tieši tādus vārdus nesaka, bet tā varētu teikt tiņģernieki — Talsu novada Īves pagasta — rosīgie cilvēki. Uzteicama ir viņu prasme atrast pašiem sevi, līdz ar to tiešā un pārnesta nozīmē ik dienu celt augšā savu pili. Protams, pārsvarā gadījumu tas īstenojas mūsdienīgajā projektu veidolā.

Tiņģeres pili sarunājos ar Tiņģeres, Valdemārpils un Lubes kultūras namu vadītāju Vitu Krauzi, amatiermākslas kolektīva vadītāju Baibu Kalnu, biedrības *Tiņģernieks* valdes locekli Intu Matrevicu un *Ziemeļkurzemes biznesa asociācijas* koordinatori Guntu Abaju.

Spīts rosina darboties un pierādīt

Laiks, kad valstī iesākās krīze, bija dubultbēdīgs tiņģerniekiem — Īves pagasta lepnumā, 1805. gadā celtajā pilī, 2008. gadā beidza pastāvēt pamatskola. Taču jau kādu laiku iepriekš, redzot, ka bērnu skaits skolā samazinās, pašvaldības vadība stingri nolēma, ka pils ir un būs pagasta centrs. Jau 2007. gadā pils ziemeļu spārnu nodeva Tiņģeres saieta nama rīcībā. Pils pagrabā ierīkoja telpas jauniešu klubam. 2008. gada rudenī uz pili pārcēlās pagasta pārvalde, vēlāk — bibliotēka. Zem viena jumta ir lētāk, labāk, draudzīgāk.

Lielākā bēda ir tā, ka, jaunieši ieguvuši izglītību Rīgā, parasti neatgriežas, jo uz vietas darba nav. Patlaban Īves pagastā dzīvo ap 500 iedzīvotāju, daļa — tikai brīvdienās. Kas vietējiem atliek? Būtībā jau tikai divi ceļi — bezcerībā nogrimt vai arī kā slavenajai *vardei* sparīgi un jēgpilni kustināt rokas un kājas, patiesībā gan — galvu, un izkulties ārā. Uz zaļa un dzīvīga zara.

Rosīgākie cilvēki saprata, ka dzīvība jāiedveš pilij. Te ir zāle, kurā var darboties teātris, ko tagad jau vairāk nekā gadsimta ceturksni vada Vilma Brūna, tepat var svinēt gadskārtu ieražas. Tiņģerniekiem bija arī neliela projektu rakstīšanas un sadarbības pieredze. Jau kopš 1998. gada pili mājvietu bija radusi Ķurbes evaņģēliski luteriskā draudze, un kapela šē darbojas joprojām. Zināmā mērā tieši skolas beigums un izsludinātais *Leader* projektu konkurss rosināja tiņģerniekus 2010. gadā uzrakstīt projektu «Tiņģeres ciema apkārtnē cauri laikiem» — lai nepazustu skolas laika *taustāmās* liecības. Tādas bija skolotājam Austrai Kalbergai, no paša mājām — Aigaram Maurišam. Kad cilvēki noticeja, ka muzejs tiešām būs, tad daudzi piedāvāja dažādas vēstures liecības. Par muzeju — tā īsuma labad šo ieceri savā starpā nosauca tā iniciatori — iedegās Inta Matrevica un pieslēdzās māksliniece, grafiķe Baiba Kalna.

Baiba ir tiņģerniece no skolas vecuma, savulaik aizgājusi prom lielajā dzīvē, bet 2008. gadā atgriezusies. Tobrīd Baibu, bezdarbnieci, Inta uzrunājusi piepalīdzēt. Baiba kā simtlatniece nevis «grāba lapas», bet kultūrvēstures liecību krātuvē reģistrēja inventāra numurus, kārtoja fotogrāfijas un citus *papīrus*, piedevām palīdzēja uzrakstīt projektu. Tagad Baiba atzīst, ka varbūt sākumā tēmēts mazliet par augstu: «gribējām dikti muzejiski, ar pareiziem skapjiem un aploksnēm, glabāšanu un reģistrāciju, bet vēlāk sapratām, ka mūsu resursu nav tik daudz». Taču projektu atbalstīja, tapa *muzejs*, un tā eksponāti, tik iederīgi pilij, joprojām saista interesentu uzmanību.

Protams, dabiski ir piedāvāt to, ko pats māc un uz ko sirds silst. Projekts *Radošo mākslu un amatu studija* tapa tajā pašā 2010. gadā. Tā idejiskā mamma bija Baiba, bet ar skaitļiem palīdzēja tikt galā Aiva Štūbe. Arī šo *Leader* projektu atbalstīja, un, lai gan tiešie autori bija divi, lielā mērā tas bija biedrības *Tiņģernieks* izauklēts, kurā arī Baiba bija iekļāvusies.

Katrs projekts kā piedzīvojums

Stāsta Inta Matrevica: «Lai pašvaldības budžetam piesaistītu papildu līdzekļus, Īves pagasta padomes izpildedzītāja pienākumu izpildītājs Vilnis Kalns 2007. gadā ierosināja izveidot biedrību. Uzrunājam attīstībā ieinteresētus iedzīvotājus. Desmit atsaucās, un tā tapa Īves pagasta attīstības biedrība «Tiņģernieks». Ievingrinājām roku nelielu projektu rakstīšanā. Liels zaudējums biedrībai bija Viļņa Kalna negaidītā aiziešana mūžībā 2008. gadā, toties mājās atgriezās Baiba un Aigars. Neaizstājama vērtība ir biedrības valdes priekšsēdētāja Aiva Štūbe, kas kārto projektu finansiālo pusi un pārskatu kalnus... Es darbojos kā koordinators — nemitīgi paziņoju, izziņoju, saucu kopā un urdu jauniem piedzīvojumiem, jo par tādu saucams katrs nākamais projekts. Jaunā plānošanas periodā kaut kas mainās, sākot ar veidlapām un beidzot ar iesniegšanas kārtību. Turklāt mēs rakstījām plašus projektus, par katru iegādājamo lietu jāveic cenu aptauja... Vienkāršāk īstenot projektu par vienu konkrētu lietu — nopirkt kādu iekārtu, noslēgt

līgumu par pakalpojumu telpu remontam. Kad beidzot kārtējā telpa ierīkota un atklāta, tas gan sniedz gandarījumu.

Mēs esam domubiedru grupa, joprojām ieinteresēti pagasta attīstībā. Pētām *Leader* un citu projektu konkursu piedāvājumus, bet ikdienā sarunās ar pagasta iedzīvotājiem mēģinām saklausīt, kādas ir mūsu vajadzības un iespējas. Tālāk jau kopīgās pārrunās izkristalizējās — kādu vēl vajadzību varētu ietvert projektā?

Tā kā pašvaldībai pašreizējā plānošanas periodā paplašinājušās iespējas piesaistīt projektu līdzekļus, tad biedrības nozīme šajā ziņā mazinājusies.»

Darīt to, ko zina un mīl

Radošo studiju Baiba bija iecerējusi iedzīvotājiem no vistuvākās un arī mazliet tālākas apkārtnes — gan bērniem, gan pieaugušajiem. Projektā tiņģernieki dabūja aprīkojumu — grafikas preses, spiedes, stelles, gleznošanai un zīmēšanai vajadzīgo, mēbeles, kā arī izremontētas telpas. Tā kā projekts bija sabiedrības ierosināts un bija izveidots centrs, tad pirmo pusgadu Baiba saņēma arī nelielu atlīdzību. Skola pilī vairs nebija, bet turpat divdesmit bērnu ieradās gandrīz katru pēcpusdienu, tā ka Baiba tur dzīvoja katru dienu. Gleznot un aust ieradās arī pieaugušie.

Pašvaldībā to pamanīja, novērtēja un atbalstīja. Vita Krauze atceras: «Resursi mums bija, tad kāpēc Baiba nevarētu būt par amatiermākslas kolektīva apmaksātu vadītāju? Izglītība atbilda, un viņa ar ieinteresētību un dažādām aktivitātēm bija sevi pierādījusi.» Baiba, atgriezusies Tiņģerē, ir atradusi sevi un nemitīgi ikdienā ar savu talantu bagātina šo vietu — viņa arī palīdz organizēt pasākumus, dekorē zāli, darina afišas, noformē ielūgumus. Formula vienkārša — cilvēks dara to, ko zina un mīl.

Pagājuši seši gadi kopš *radošā* projekta dzimšanas, un Vita ar prieku teic, ka arī tas ir pierādījis savu ilgtspēju, kaut arī izvērties mazliet citādi, nekā iecerēts. Proti, laika gaitā atsaluši pieaugušie, lai gan tas vairāk skar mākslas nodarbības. Ir grupiņa, kas labprāt pulcējas uz savdabīgām lekcijām mākslas vēsturē, kā smaidot saka Baiba, tie ir ļaudis, kam bail ņemt rokās otas un krāsas, bet kas labprāt no profesionāla uzzina par dažādiem mākslas novirzieniem, laikmetiem un māksliniekiem. Bērni, sevišķi sākumskolas vecumā, gan sevi apliecinājuši par uzticamu auditoriju. Regulāri ceturtdienās nāk vietējie, bet visai bieži atbrauc arī grupas no tuvākās apkaimes. Daudzviet skolās mākslas stundās tikai pastāsta, piemēram, par augstspiedi un dobspiedi, bet nav iekārtu, lai bērni praktiski darbotos ar linogriezumiem un sauso adatu. «Parādās tādas šķautnes, kādas sākumā nemaz neapzinājāmies,» Vita priecājas. Gan parasti ekskursanti, gan jaunie pāri, kas brauc uz pili laulāties, ļoti labprāt savu pusstundu stundu darbojas radošajā studijā, izmēģinot vienkāršākās tehnikas un pēc tam ieraugot rezultātu. Tiņģernieki sadarbojas ar Lubi, ar radošajām darbnīcām, eksrompta gleznošanas nodarbībām braucot pie viņiem, gan kaimiņus uzņemot pie sevis, tāpat, pasitot presi padusē, ar grafikas darbnīcām viesojoties Valdemārpilī. Bet pilī bērniem pulciņš tagad ir ceturtdienās, un tad mazie apmeklētāji aizrautīgi krāso ar gvaša krāsām, dekupē, no gofrēta kartona taisa mājiņas ar ģimīšiem un zvērus, pamēģina arī aust, un no darbiņiem veidojas izstādes. Daudzi to nodēvējuši par mazo mākslas skoliņu.

«Darot mācāmies,» rezumējot saka Vita, bet mēs pievēršamies nākamajam īstenotajam projektam.

Kas nosaka projekta veiksmi un ilgtspēju

«*Leader* ir instruments vietējās ierosmes izpaušmei,» projekta būtību skaidro Gunta Abaja un piebilst: «Iesākumā jābūt domubiedru grupiņai, bet svarīgi ir, kā vietējie to pieņem, kā izmanto.»

Visa pamats ir īstā ideja, patiesā vajadzība un sirdsdegsme. Diemžēl ir pieredzēti neveiksmīgi gadījumi. Teiksim, pašvaldībā ir telpas, kuras ar projekta starpniecību varētu labiekārtot, apmēbelēt un piedāvāt jauniešiem, lai ierīko savu centru. Protams, tā ir vajadzība! Bet, ja tā nav pašu jauniešu, vismaz dažu līderu, izauklēta, ļoti iespējams, ka projektā piedzims nedzīvs bērns. Būs apgūta nauda, bet nebūs paša galvenā — jauniešu, kas tur aizrautīgi darbojas. Dzīvotspēja būtu tad, ja jaunieši būtu sākuši ar entuziasmu darboties kādā pamestā šķūnītī...

Trešais biedrības *Tiņģernieks* 2010. gadā īstenotais projekts *Atpūtai un veselībai* vistiešāk izauga no sabiedrības vēlmēm. Varbūt nedaudz īpatni, ka trenāžierus iecerēja vecākās paaudzes pārstāvji. Domājot par iespējamo atrašanās vietu, atkal tika izraudzīta pils. Bet, kad atpūtas un veselības istaba ar visiem trenāžieriem tapa, pašu pensionāru interese par to apsīka. Vairāk nāca jaunieši un vidējā paaudze.

Pamazām noskaidrojās, ka doma bijusi laba, bet nav izraudzīta īstā vieta. Pēc tam iedzīvotāju sapulcē, izzinot jauniešu vēlmes, atklājās, ka vairāki puīši labprāt apmeklētu sporta zāli bērnodārzā. Pašvaldība šo ideju uztvēra un atbalstīja, nedaudz paremontēja telpu, daudz ko paveica paši jaunieši. Nu jau pāris gadu jaunieši tur cilā svarus un izmanto arī projektā iegūtos trenāžierus. «Tas, ka projektā bija trenāžieri, deva pamudinājumu un iespējas jauniešiem,» secina Gunta. Arī šis gadījums apliecina, ka dzīve tieši parāda, kā vajag. Gunta, ilgstoši saskaroties ar projektiem, ir pārliecinājusies — ļoti labas idejas iedzīvinās tikai tad, ja tām ir cilvēku atsaucība.

Ko te piebilst? Te meklējama arī projektu ilgtspēja. Projektos iegūtā nauda parasti kalpo starta atspērienam, bet to dzīvīgums atkarīgs no ideju pamatotības un sakņošanās vietējā kopienā.

Pašu ļaudis un paš(u)valdība

Pamazām esam nonākuši līdz 2014. gadā tapušajam projektam «Skaņu aparatūra Valdemārpils, Lubes un Tiņģeres kultūras namam», ko atšķirībā no iepriekšējiem trim uzrakstīja Talsu novada attīstības nodaļas speciālisti ciešā sadarbībā ar Vitu — pašvaldības speciālisti. Jā, pašvaldības, taču var teikt arī tā: tā bija pašu valdības pašu dzīvē saredzēta vajadzība. Pasākumi Tiņģerē notika, pagasta dienās pulcējās daudz viesu, bet aparatūra labu skaņu vairs nenodrošināja. Projekta ideju sagatavoja Īves pagasta pārvaldes darbinieki, bet iesniegšanas laikā paplašinājās darbības lauks, ietverot arī Lubi un Valdemārpili, tāpēc mainījās tā nosaukums.

Vita tagad novērtē projektā iegūto. Jaunā skaņu aparatūra ir milzu atspaidis viņas darbā, tā ir paredzēta gan pasākumiem ārā, gan iekšā un ļoti atvieglo darbu, taču ir viens mīnuss — iekārtas nav domātas pārvaldīšanai, un Lubē vajadzētu savu apskaņošanas iekārtu...

Divi citi pašvaldības rakstīti projekti ir 2011. gadā tapušais «Ielas apgaismojuma rekonstrukcija Tiņģeres ciemā» un šogad iesniegtais un apstiprinātais «Tiņģeres estrādes atjaunošana».

Inta stāsta: «Īves pagasta iedzīvotāji, īpaši tiņģernieki, strādāja piekrastes zivjapstrādes uzņēmumos. Maiņu darbs saistījās ar agriem rītiem un vēliem vakariem, bet laternas ielās apgaismojums — savu mūžu nokalpojušas. Iesniedzām projektu Eiropas Zivsaimniecības fonda projektu konkursam. Kad 2012. gadā Tiņģeres centrā izbūvēja jaunu, ekonomisku ielu apgaismošanas sistēmu, iedzīvotāji pat brīnījās, ka nu gada tumšajā laikā ielas apgaismojumu neizslēdz visu nakti!»

Estrādes projekts atkal ilustrē to, ka pašvaldība un vietējā sabiedrība ir cieši saistītas. Padomjulaiku estrāde ir šad tad pielabota, mazos projektīņos šis tas atjaunots, diemžēl koka būvēm vienāds liktenis — kamēr jaunas, tikmēr ļoti mīlīgas, bet laika zobs tās diezgan ātri sagrauž. Pēdējos divus gadus tiņģernieki āra pasākumiem, arī Jāņiem, izmanto pils priekšu — tur ir dēļu grīda un neliela skatuvīte. Iekārtota pat ugunsкура vieta.

Vita, kuras darbā estrāde ir īpaši svarīga, priecājas par auglīgo sadarbību: «Mēs pašvaldībai dodam vajadzīgo informāciju, pamatojam, kāpēc to vajag, un pašvaldības speciālists raksta projektu. Ar estrādi jau bija pašsaprotami: tik daudzi to ir apmeklējuši, pasākumus redzējuši, turklāt uzņemam daudz viesu.» Vita arī apliecina, ka pašvaldībā ir iepazīstināta ar šo projektu, redzējusi, kā estrāde varētu izskatīties.

«Kad būs estrāde, būtu jāķeras klāt parkam,» Vita sapņo tālāk, bet Gunta skaidro — tā kā tas ir pašvaldības īpašums, tad projekts ir jāgatavo un jāiesniedz pašvaldībai, bet vietējai sabiedrībai ir aktīvi jāpauž sava vēlme pēc sapostas vides. Tie iesniegtie *Leader* projekti, kuru īstenošana un iecerētās darbības ir vietējās sabiedrības izauklētas un saskaņotas ar pašvaldības iespējām, arī saņem augstāku novērtējumu, un šis ierosmes arī ātrāk īstenojas. Šajā projektu periodā visās Lauku fonda projektu rīcībās ir konkurss, un nepilnīgie vai nepārliecinošie projekti saņem zemāku vērtējumu un neiekļūst atbalstāmo projektu skaitā. Tā tas pirmajā projektu konkursa kārtā notika ar iecerēto estrādes būvniecību Lubes pagasta Anužu stadionā.

Tiņģeres estrādes projekts ir apstiprināts. Jau nākamā pavasarī jāsākas darbiem, un Latvijas 100 gadu jubilejā Īves centrā vajadzētu būt atjaunotai estrādei. Starp citu, tiņģernieku atmiņā ir dižie Ārlavas dziesmu svētki 1947.–48. gadā, par kuriem saglabājušās arī fotogrāfijas. Tagad tiņģernieki dzied Valdemārpils korī un jau trešo pavasari sadziedas ar Laucienes, Valdgaies, Dundagas un vēl citiem koriem. «Uz Latvijas simtgadi mums jāsavāc 700 dziedātāju! Par atjaunoto Dziesmu dienu jāraksta projekts!» Vitai rodas iecere tieši mūsu sarunas laikā.

Tiņģeres radošā pils

«Ja rakstu pasākuma scenāriju, tad tikai te!» pils lomu raksturo trīs kultūras namu vadītāja Vita Krauze, tiņģerniece kopš četrus gadus vecuma, un savu darbu pus pa jokam sauc par darbošanos Bermudu trijstūrī Tiņģere–Valdemārpils–Lube. Lubē ir liels kultūras nams, Valdemārpilī padomju laiku nams mūžu nodzīvojis un tagad kultūras vajadzībām kalpo izstāžu zāle un vidusskolas zāle, un attālums no Tiņģeres ir attiecīgi 7 un 12 kilometri. «Ja Valdemārpilī pensionāriem reizēm šķiet, ka nekas nenotiek, tad pacietīgi klāstu, ka esmu viena, vietas ir trīs, reizi mēnesī katrā vietā spēju sarīkot tikai vienu pasākumu,» nesūrodamās, bet konstatēdama faktus, saka Vita. Publikas atsaucība? «Tiņģerē viss ir kārtībā...» diplomātiski bilst Vita. Tas atkal ir *mūžīgais* jautājums, vai ļaudis par vērtību uzskata pasākumus viņu pašu vietā. Gunta piebilst: «Lai cilvēks labi justos, viņam vieta, kurā dzīvo, ir jāpieņem.»

Mūsu tikšanās reizē runājamies pils lielajā zālē, kas vēl rotājas Miķeļdienas krāšņajā ietērpā, kas ir Baibas un atsaucīgo tiņģernieku kopdarbs. Te arī vieta Ziemassvētku un Lieldienu svinībām, amatiermākslas kolektīvu svētku koncertiem, vietējā teātra pirmizrādēm. Saieta nama zāle remontēta gan ar pašvaldības spēkiem, gan ELFLA programmā «Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem». 2009. gadā uzsāktā «Saieta nama telpu rekonstrukcija» Tiņģeres pilī notika veselu gadu, jo atklājās, ka zāles grīdas nesošās koka sijas ir stipri bojātas. Projekta laikā pastiprinājās sadarbība ar Baibu, viņa kā māksliniece deva padomus.

Īpašā odziņa ir Pils balle! Ideja par balli, turklāt atšķirīgu no citām tuvākajā apkaimē esošajām, Vitai un domubiedriem radās jau *skolas laikā*, jaunā gadu tūkstoša sākumā — aicināsim skolas, kas apdzīvo muižas! Vita atceras: «Lūdzām ierasties kungus un dāmas atbilstoši XIX gs. sākuma modei. Paši tērpus irējām Dailes teātrī. Atsaucība bija liela. Kad te sāku strādāt par saieta nama vadītāju — tāds bija pašreizējā kultūras nama nosaukums —, mazs velniņš dīdīja: vajag turpināt!» Nu ja, lai arī skola beigusies, vai tādēļ beigta balle? Pirms pieciem gadiem tā notika atkal, piedzīvojot lielu atsaucību. Tagad Tiņģeres pils ballei ir tāda piekrišana, ka gribētājiem jāpiesakās iepriekš, citādi var palikt ārpusē. Dāmas ir aicinātas ierasties garajās vakarkleitās, kungi — frakās. Ar katru gadu vairāk un vairāk viesu ierodas veco laiku tērpos. Uz balli janvāra nogalē tradicionāli piesakās viesi no Ugāles, Strazdes, Spāres, arī tie Īves iedzīvotāji, kas tagad ir ārzemnieki.

Baiba papildina, ka pils kļuvusi par salidojuma vietu skolas absolventiem. Tad, kad skolas vairs nebija, bijušie audzēkņi izteica vēlmi te satikties, un nu salidojumā no malu malām pulcējas dažādu gadu absolventi, arī gados jaunie.

Ar Baibas ierosmi pirms dažiem gadiem te aizsākušies mākslas plenēri, kas notiek jūlija beigās, un tapušie darbi vēlāk aplūkojami pils mazajā zālē.

Baiba un Vita atzīst — Tiņģerei laimējies, ka kultūras nams atrodas pilī. Daudziem vietējiem saistās patīkamas atmiņas ar skolas laiku. Jā, tie ir svarīgi objektīvi priekšnoteikumi, kurus gudri izmantot, lai ar mūsdienīgiem paņēmieniem attīstītu šo vietu. Taču vai savas stiprās puses un snaudošas, diemžēl pagaidām neizmantotas, iespējamības nav daudzās vietās, lai neteiktu, ka teju visur? Pils jāceļ augšā arī tur, kur nav pašas pils!

*Alnis Auziņš,
biedrības “Ziemeļkurzemes biznesa asociācija” sabiedrisko attiecību speciālists*